

GLB voor natuur en boer door gebiedsaanpak

Koos Biesmeijer – Naturalis Biodiversity Center & Univ. Leiden
Koos.biesmeijer@naturalis.nl

Samenvatting:

1. *Het gaat slecht met de natuur*
2. *Landbouw is zowel bedreiging als kans om dit te veranderen o.a. door GLB*
3. *Zet in op GLB maatregelen die werken voor biodiversiteit*
4. *Zet GLB middelen in waar ze nodig zijn: rond natuurgebieden en in gebiedsprocessen*
5. *Geef partijen die actief zijn in ambitieuze gebiedsprocessen de ruimte*

Geachte Kamerleden,

Vandaag spreken we over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie. We hebben in Nederland samen een gigantische opgave om de flora en fauna te beschermen, de uitstoot van stikstof terug te brengen, de klimaatdoelen van Parijs te halen en te zorgen voor een betere waterkwaliteit en waterhuishouding. De landbouw is essentieel voor het behalen van deze doelen en met circa 800 miljoen euro voor Nederland is het GLB de grootste financiële draaischijf van de overheid om de landbouw te helpen om deze doelen te behalen.

Uw Kamer heeft de sleutel in handen om dit najaar met een ambitieus Nationaal Strategisch Plan (NSP) het GLB voor Nederland uit te werken op een manier dat we samen met agrarische bedrijven gaan werken aan het herstellen van onze biodiversiteit. Dit kunnen we alleen doen door boeren met GLB-middelen te belonen voor maatregelen die daadwerkelijk bijdragen aan onze biodiversiteit.

Achtergrond over het GLB en biodiversiteit

De afgelopen decennia heeft het Europese landbouwbeleid ingezet op schaalvergroting die veelal ten koste gaat van onze natuur, klimaat en biodiversiteit. Dit komt niet omdat boeren niet het beste voor hebben met hun land, maar door verkeerde financiële prikkels en ontbrekende beloningen in een uiterst competitieve markt. De tussenstand voor de natuur is echter niet minder bedroevend: Er rest ons weinig natuur, 85 procent minder inheemse planten- en diersoorten dan in 1900 en zelfs sinds 1990 zijn soorten in landbouwgebied 50% verminderd. We staan in Europa vrijwel onderaan. Weinig leefruimte en intensieve landbouw zijn de grootste oorzaken van dit verlies aan biodiversiteit.¹

De Europese Rekenkamer concludeerde recent dat ondanks miljarden aan subsidies uit het GLB die moeten bijdragen aan klimaatvriendelijker landbouw (>100 miljard in 2014-2020), er geen of nauwelijks vooruitgang is geboekt op dit terrein. De broeikasgasemissies van de landbouw zijn niet gedaald sinds 2010. Het GLB deel bestemd voor vergroening (Ecological Focus Area's) moest bijdragen aan biodiversiteit herstel². Deze hebben nauwelijks geleid tot biodiversiteitswinst³ omdat werd besloten dat ook voor biodiversiteit marginale maatregelen hiervoor meetelden.

Het nieuwe GLB, waar eind juni overeenstemming over is bereikt, gaat hieraan weinig veranderen. Het richt zich onvoldoende op de doelen van de Europese Green Deal en de Boer tot Bord Strategie, waaronder het verminderen van het gebruik van pesticiden en nutriënten en het bevordering van

¹ [Living Planet Report | WWF | Trends biodiversiteit](#)

² Special Report 13/2020: Biodiversity on farmland: CAP contribution has not halted the decline via <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=53892>

³ Cole, Kleijn, Biesmeijer et al. (2020) J Appl Ecol. 57:681–694; DOI: 10.1111/1365-2664.13572

biologische landbouw die tenminste 30% meer soortenrijkdom en talrijkheid in biodiversiteit oplevert ten opzichte van de huidige intensieve landbouw.

In het nieuwe GLB krijgen de lidstaten in hoge mate autonomie over de aanwending van de GLB-middelen. Het is dus aan Nederland om in het NSP de juiste keuzes te maken en boeren te belonen voor maatregelen die daadwerkelijk de biodiversiteit bevorderen daar waar dat nodig is.

Hoe stimuleren we biodiversiteit in het landbouwgebied?

We weten allemaal dat op monotone graslanden, akkers of bollenvelden nauwelijks biodiversiteit voorkomt en dat emissies van stikstof en chemische bestrijdingsmiddelen evenals ontwatering het zelfs algemene soorten onmogelijk maakt om daar te leven. Ook in deze gebieden heeft biodiversiteit recht van bestaan en we zouden ernaar moeten streven om aan de randvoorwaarden voor het voorkomen van de algemene, gewone soorten te voldoen. Dit noemen we de **Basiskwaliteit Natuur**. Basiskwaliteit Natuur begint bij een goede basis: bodem- en waterkwaliteit. Hier profiteren de microben, schimmels, planten, nematoden en insecten van en die vormen de basis van rest van de voedselketen (vogels, zoogdieren, etc.).

Populaties dieren en planten leven in landschappen niet op percelen. Het is dan ook logisch dat ook GLB maatregelen pas effect hebben als ze bijdragen aan het herstel van een heel gebied. Een geïsoleerd akkerrandje of heggetje heeft geen zin. Hoe dan wel? Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en het Aanvalsplan Landschapselementen bieden daarvoor goede aanknopingspunten.

-Ten eerste: **de drukfactoren moeten sterk verminderd worden**: stikstof, fosfaat, agrochemie, ontwatering. Alleen maatregelen die hier aan bijdragen zijn de moeite waard voor biodiversiteit.

-Ten tweede: de aanleg van **groen-blauwe dooradering**, met elkaar **verbonden landschapselementen** zoals bosjes, hagen en waterpartijen, draagt bij aan een biodiverser boerenland. Deze elementen kunnen soms ook bijdragen aan het verminderen van emissies. Geïsoleerde landschapselementen hebben zelden zin (voor biodiversiteit), een gebiedsaanpak wel.

- Ten derde: **boeren hebben zelf ook belang bij meer biodiversiteit** omdat een goede bodem bijdraagt aan waterhuishouding, omdat insecten bijdragen aan bestrijding van plagen of bestuiving van gewassen. Maatregelen die naast deze functionele agrobiodiversiteit ook de basiskwaliteit natuur versterken slaan meerdere vliegen (kevers, bijen en regenwormen) in één klap.

Hoe kan het NSP bijdragen aan herstel van biodiversiteit?

Door in te zetten op maatregelen die echt werken voor biodiversiteit, door meer aandacht te geven aan de transitie naar natuur-inclusieve landbouw rond natuurgebieden, en door het samenwerken in gebiedsprocessen te stimuleren. Alleen dan kan het GLB de stap maken van 'green-washing' (bewezen ineffectieve maatregelen belonen) naar natuur-inclusievere landbouw die biodiversiteit als partner ziet en versterkt. Boeren die bijdragen aan biodiversiteit zouden binnen het GLB ruimschoots en eerlijk beloond moeten worden. Het is aan uw Kamer om dit soort beloningen onderdeel te maken van het NSP. Als we het GLB te vrijblijvend en zonder zicht op biodiversiteit en het verminderen van drukfactoren inzetten, is de kans ook groter dat we de Europese richtlijnen niet halen, dat de klimaat en stikstof problemen blijven en ook de waterkwaliteit in 2027 onvoldoende verbeterd is om aan de Kader Richtlijn Water doelen te voldoen.

De volgende gebiedsgerichte maatregelen binnen een NSP dragen bij aan biodiversiteit:

1. **Ecoregelingen die bijdragen aan biodiversiteit**: Nieuw in het GLB zijn de zogenaamde ecoregelingen waarmee boeren beloond worden voor vrijwillige extra maatregelen die zij nemen ten gunste van natuur en klimaat. Deze ecoregelingen moeten ingezet worden voor maatregelen die een bewezen bijdragen geven aan de biodiversiteit. Er is ruimschoots kennis

aanwezig om het kaf van het koren te scheiden in maatregelen. Vanggewassen⁴ moeten daar dus geen onderdeel van zijn, maar bijvoorbeeld wel bufferstrips zonder pesticiden, additionele landschapselementen en vernattingsmaatregelen.

2. **Meer budget voor agrarisch natuurbeheer en watermaatregelen:** Extra middelen voor agrarisch natuurbeheer en waterbeheer komen de biodiversiteit ten goede. Dit kan gerealiseerd worden door extra middelen over te hevelen van pijler 1 met inkomensondersteuning naar pijler 2 die bijdraagt aan plattelandontwikkeling. Deze maatregelen kunnen ook een bijdrage leveren aan de reductie van de stikstofuitstoot. Additioneel is het wellicht mogelijk om met extra middelen compensatie te verlenen voor vernattingsmaatregelen in veenweidegebieden en extensiveringsmaatregelen in overgangsgebieden rondom Natura 2000 gebieden.
3. **Landschapselementen als randvoorwaarde:** Het aanleggen van een aaneenschakeling van verschillende landschapselementen (groen-blauwe dooradering) moet een randvoorwaarde worden voor het ontvangen van de GLB subsidies uit pijler 1 (inkomensondersteuning). De biodiversiteit is erbij gebaat als minimaal 10% van het boerenland bestaat uit deze landschapselementen en dit moet een voorwaarde zijn voor het ontvangen van GLB gelden. Hiervoor moeten boeren ruimschoots gecompenseerd worden. Het recent gepresenteerde Aanvalsplan Landschapselementen levert hiervoor een goede aanzet;

De Nederlandse overheid heeft hoge ambities om natuurgebieden, waaronder Natura 2000-gebieden, te beschermen en de landbouwsector te ondersteunen bij de transitie naar kringloop- en natuurinclusieve landbouw. Maatschappelijke partijen, o.a. in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en de collectieven van BoerenNatuur, delen deze ambities en staan klaar om zich ervoor in te zetten. Het opstellen en goedkeuren van het NSP is het moment om de daad bij het woord te voegen en daarmee een goede boterham en een gelijk speelveld te creëren voor alle Nederlandse boeren die willen bijdragen aan deze transitie.

Ik kijk uit naar een prettige uitwisseling tijdens het rondetafelgesprek.

Met vriendelijke groet,

Koos Biesmeijer

⁴ Een vanggewas kan schadelijke organismen, zoals insecten en aaltjes, lokken en er zo voor zorgen dat het hoofdgewas niet of minder aangetast wordt.